

CHECKLIST

pentru jurnaliștii
care relatează despre
**persoanele din
grupurile vulnerabile**

Jurnaliștii aleg să scrie despre persoanele din grupurile vulnerabile din mai multe motive. În primul rând, subiectele sensibile sunt urmărite cu mult interes de public pentru că atrag atenția asupra nedreptăților, inegalităților și cazurilor de discriminare etc.

Totodată, relatând istoriile de viață ale acestor persoane, jurnaliștii pot contribui la schimbarea percepțiilor și la combaterea stereotipurilor. Uneori, publicul nu este conștient de dificultățile cu care se confruntă anumite grupuri și aici intervine rolul mass-media de a informa, dar și de a sensibiliza opinia publică.

Totuși, materialele jurnalistice despre persoanele din grupurile vulnerabile implică mai multe dileme editoriale. Prima dilemă este cum să asigurăm echilibrul între protecția identității persoanelor și interesul public, în special în situațiile cu conotație negativă cu implicarea acestora.

O altă dilemă ține de prevenirea revictimizării și a stereotipurilor. Poate părea dificil să scrii atractiv și obiectiv despre persoane care se află în situație de vulnerabilitate, astfel ca să nu le expui unor riscuri noi. Cum ne asigurăm că detaliile care sunt importante pentru a înțelege contextul nu vor provoca suferințe emoționale sau nu îi vor jigni pe oamenii despre care scriem? Astfel, cea de-a treia dilemă este să scrii despre persoanele vulnerabile în așa fel încât să nu le încalci demnitatea.

Toate aceste dileme necesită o abordare etică, responsabilă și echilibrată, care să respecte drepturile și demnitatea persoanelor și, în același timp, să ofere informații relevante și utile pentru public.

Acest set de întrebări și răspunsuri pentru jurnaliști se bazează pe rezultatele unei monitorizări a mass-media din perspectiva diversității (realizată de Asociația Presei Independente între anii 2022-2024) și este adresată redacțiilor care își propun să relateze profesionist și deontologic despre grupurile vulnerabile.

Care este terminologia corectă pe care trebuie să o utilizăm când scriem despre persoanele din grupurile vulnerabile

Jurnaliștii trebuie să utilizeze un limbaj echilibrat, incluziv și respectuos atunci când scriu despre grupurile vulnerabile. Alegerea cuvintelor potrivite este esențială pentru a evita stigmatizarea și perpetuarea stereotipurilor. Iată câteva exemple de terminologie corectă:

Persoane cu dizabilități

✓ **CORECT:** „persoană cu dizabilități”, „persoană cu deficiență de vedere/auz”, „persoană utilizatoare de scaun rulant”.

✗ **DE EVITAT:** „handicapat”, „invalid”, „surdo-mut”.

Persoane afectate de violență sau exploatare

✓ **CORECT:** „supraviețuitoare/supraviețuitor a/al violenței domestice/violenței în bază de gen”, „persoană afectată de traficul de ființe umane”.

✗ **DE EVITAT:** „victimă”.

Persoane din comunități etnice minoritare

✓ **CORECT:** „persoană de etnie romă”, „persoană aparținând unei minorități etnice”.

✗ **DE EVITAT:** termeni discriminatorii precum „țigan”, „jidan” etc.

Persoane cu probleme de sănătate mintală

✓ **CORECT:** „persoană cu depresie/anxietate”, „persoană cu diagnostic psihiatric”.

✗ **DE EVITAT:** „nebun”, „bolnav psihic”, „schizofrenic”.

Evităm termeni precum „suferind”, „sărman” pentru cineva care suferă sau a suferit de o maladie, o boală sau o dizabilitate.

Mai multe detalii despre terminologia corectă găsiți aici:

https://moldova.un.org/sites/default/files/2024-06/20240612_OHCHR_Ghid%20terminologic_RO_final.pdf

Cum protejăm identitatea persoanelor în situații cu conotație negativă

Codul deontologic al jurnalistului menționează că jurnalistul nu expune datele personale – diagnosticul, adresa, numărul de telefon și alte informații prevăzute de legislația privind protecția datelor cu caracter personal. Publicarea acestor date se poate realiza doar atunci când acest fapt servește interesului public și, după caz, cu acordul persoanei vizate (art. 4.6).

Un alt articol - 4.20, stipulează că „Jurnalistul nu dezvăluie identitatea victimelor accidentelor, calamităților, infracțiunilor, cu precădere ale agresiunilor sexuale, inclusiv celor din spațiul online. Fac excepție cazurile în care există acordul acestora sau al familiei (când persoana nu este în măsură să-și dea acordul) sau când prevalează interesul public. Jurnalistul va întreprinde toate măsurile pentru a reduce eventualele efecte negative asupra acestor persoane”.

Pentru a proteja identitatea unei persoane în situație cu conotație negativă, jurnaliștii pot anonimiza detaliile care ar putea duce la identificarea acesteia: numele, localitatea în care aceasta se află, anumite trăsături fizice foarte distincte etc. Dacă este vorba despre fotografii sau video, jurnaliștii pot opta pentru editarea acestora astfel încât să nu poată fi recunoscute. De exemplu, în loc să publice o fotografie clară a unei femei care suferă din cauza violenței, jurnaliștii pot folosi imagini de la distanță, umbre sau pot blura imaginea.

Ce pot face jurnaliștii

pentru a nu perpetua stereotipuri negative despre grupurile vulnerabile

Este esențial să folosim un limbaj respectuos, să evităm generalizările, dar și să monitorizăm comentariile de pe paginile web oficiale sau paginile redacțiilor pe rețelele de socializare.

Cuvintele pe care le alegem pot influența modul în care cititorii percep o anumită comunitate. De exemplu, vom folosi termenul „persoană cu dizabilități” și nu „handicapat”, „persoană de etnie romă” și nu „țigan”.

De asemenea, jurnaliștii ar trebui să evite sintagme care pot victimiza persoanele cum ar fi „nevoiaș” sau „sărac”. Termenii precum „persoană cu venituri mici” sau „persoană afectată de sărăcie” oferă o descriere mai obiectivă.

Vom evita pe orice cale generalizările, deoarece acestea simplifică realitatea în care trăiesc diferiți reprezentanți ai grupurilor și perpetuează stereotipuri dăunătoare. De exemplu, expresii precum „toți romii trăiesc în sărăcie” sau „persoanele cu dizabilități nu pot munci”.

Atunci când scriu despre femei, jurnaliștii trebuie să evite etichetările sexiste – „femei isterice”, „blonde naive”, „jumătatea slabă”, „micuța femeie”, dacă vizează cazuri generale.

De asemenea, nu vom utiliza singularul masculin, atunci când descriem o categorie care include și bărbați, și femei. De exemplu: „Profesorul școlar are salarii mici”, „Studentul trebuie să învețe”. Utilizăm mai mult pluralul decât singularul în asemenea cazuri.

Vom evita noțiunile „sectă” sau „mișcare sectară” în privința cultelor minoritare. Vom folosi în schimb termeni precum „biserică”, „credință”, „organizație religioasă”.

Când vorbim despre Islam sau musulmani, evităm noțiuni precum „islamiști”, „islamism”, „islamizare”, iar în privința persoanelor folosim „musulman” și nu „islamist”, „credință musulmană” și nu „Islamică”.

Se va evita utilizarea noțiunilor precum „religie oficială”, „Biserica oficială”, „Biserica majoritară” și se va utiliza denumirea concretă a bisericii – „Biserica Ortodoxă din Moldova” sau „Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove”.

Evitați referirea inutilă la contextul etnic sau rasial al unei persoane sau al unui grup (de exemplu: unui tineri ucraineni au fost răniți în accident).

Cum să evităm senzationalismul în materialele despre grupurile vulnerabile

Evitarea senzationalismului în materialele despre grupurile vulnerabile este esențială pentru un jurnalism responsabil și etic. Iată câteva idei care pot fi de folos:

- Evită portretizarea excesivă a suferinței și nu transforma poveștile în „spectacole ale dramei.”
- Nu insista asupra detaliilor dureroase doar pentru impact emoțional. Pune accent pe context și soluții.
- Tratează interlocutorii ca subiecți activi ai poveștii, nu doar ca victime.
- Nu folosi formulări care implică milă excesivă sau distanțare („acești oameni suferă enorm...”, „O rază de speranță pentru acești copii nefericiți”).
- Evită titlurile și imaginile șocante. Titlurile trebuie să reflecte realitatea, nu să exagereze situația pentru a atrage click-uri.
- Evită fotografiile și imaginile video care exploatează suferința sau care încalcă intimitatea.
- În loc să prezinți doar problemele, arată inițiative, organizații sau persoane care încearcă să schimbe situația.
- Ascultă și redă punctele de vedere ale persoanelor direct implicate.

Este necesar să subliniez etnia sau statutul social al unei persoane pentru a explica mai bine problema despre care scriem

Articolul 4.27 din Codul deontologic al jurnalistului prevede că materialele de presă menționează apartenența etnică, opiniile politice, convingerile religioase, orientarea sexuală și alt gen de informații sensibile ale unei persoane doar când acest lucru este relevant din punct de vedere editorial.

Dacă un articol relatează despre discriminarea unei comunități etnice sau despre inegalitățile economice într-o regiune, menționarea etniei sau statutului social devine relevantă pentru a oferi context și a sublinia situația reală. De exemplu, problema neșcolarizării sau abandonului școlar într-o localitate compact populată de etnici romi. În schimb, dacă subiectul nu are legătură directă cu aceste aspecte, menționarea lor poate duce la generalizări sau stigmatizări inutile.

De exemplu, atunci când se subliniază în mod repetat apartenența etnică a unei persoane în cadrul unui articol despre un act de violență, fără a arăta legătura directă între etnie și faptele descrise, există riscul ca cititorii să asocieze un anumit grup etnic cu comportamente negative.

Ce fotografii sau imagini

putem folosi ca să ilustrăm materialele despre persoanele vulnerabile, astfel ca să nu dăunăm

Ca și în alte cazuri, fotografiile pentru ilustrarea materialelor despre persoanele vulnerabile trebuie selectate cu grijă, astfel ca să nu încalce normele etice.

Pot fi utilizate fotografiile realizate cu acordul persoanei sau cadre care reflectă realitatea fără a fi intruzive. Dacă persoanele vulnerabile pot fi afectate de divulgarea identității lor vom folosi cadre care nu le dezvăluie fața complet sau vom alege unghiuri care să asigure păstrarea anonimatului.

O fotografie bună ar trebui să ofere un cadru mai larg, să arate nu doar dificultățile, ci și soluțiile, implicarea comunității sau sprijinul pe care aceste persoane îl primesc.

În unele cazuri vom folosi imagini simbol, ilustrații sau fotografii abstracte (o ușă închisă, o mână întinsă) care pot sugera situația fără a expune direct persoana vulnerabilă.

Vom evita fotografiile și imaginile care pun persoanele într-o lumină degradantă sau în ipostaze umilitoare (de exemplu, cerșind, plângând necontrolat sau în condiții de suferință extremă).

De asemenea, este contrar bunelor practici jurnalistice să folosim fotografiile și imaginile care încalcă intimitatea, realizate fără consimțământul protagoniștilor, în spitale, centre de plasament sau adăposturi.

Atenție la fotografiile în care apar copii în situații cu conotație negativă (violență, abuz, neglijare) - ei nu trebuie să fie identificați.

CHECK-LIST DE VERIFICARE A UNUI SUBIECT SENSIBIL

Înainte de publicarea unui articol ce vizează persoanele vulnerabile, răspunde la următoarele întrebări:

Ai utilizat în articolul tău un limbaj echilibrat, incluziv și respectuos ca să eviți stigmatizarea și perpetuarea stereotipurilor?

DA NU

Ai protejat identitatea protagoniștilor care apar în situații cu conotație negativă prin anonimizarea detaliilor, blurarea imaginilor etc.?

DA NU

Ai evitat prezentarea senzationalistă și portretizarea excesivă a suferinței persoanelor?

DA NU

Ai evitat să alegi un titlu și imagini șocante?

DA NU

Ai inclus în material inițiative, organizații sau persoane care încearcă să schimbe situația într-un anumit domeniu și opiniile persoanelor din grupurile vulnerabile ?

DA NU

Ai evitat utilizarea fotografiilor și imaginilor care pun oamenii despre care scrii într-o lumină degradantă sau în ipostaze umiltoare și încalcă intimitatea acestora?

DA NU

Dacă ai acumulat 4 și mai multe răspunsuri de DA, atunci ai respectat principiile de relatare a subiectelor sensibile.

Dacă ai acumulat cel puțin 3 și mai multe răspunsuri de NU, atunci revezi elementele slabe ale articolului, corectează ceea ce nu corespunde principiilor de relatare a subiectelor sensibile, apelează la colegi și experți pentru ajutor.

Acest material a fost realizat de Asociația Presei Independente în cadrul proiectului „Cetățeni Activi, Comunități Prospere, Faza II”, componenta „Jurnaliștii pentru diversitate și incluziune: responsabilitate și angajament”, finanțat din resursele acordate de Guvernul Elveției și Suedia.

Asociația Presei Independente din Republica Moldova (API) este o organizație necomercială (asociație obștească) care promovează și oferă asistență pentru dezvoltarea durabilă a organizațiilor media și a jurnaliștilor independenți la nivel național și regional, prin consolidarea capacității profesionale, creșterea rezilienței și îmbunătățirea politicilor publice în domeniul mass-media.

Noi promovăm democrația, libertatea presei, drepturile omului și o societate deschisă.

Tel: +373 22 22 09 96

E-mail: api@api.md

Site: www.api.md

Asociația Presei Independente

[api.md](https://www.instagram.com/api.md)

Asociația Presei Independente

